

Afgiftekantoor Oostende X

I Z W O

Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (vzw)
Institute for Marine Scientific Research

Prinses Elisabethlaan 69

B - 8450 BREDENE BELGIUM

Tel +32-(0)53-32 37 15 Fax +32-(0)53-32 06 38

STRANDVLO DE

I.Z.W.O.

Prinses Elisabethlaan 69, 8450 Bredene

8450

Driemaandelijks tijdschrift - Jaargang 10 nr. 4 - december 1990.

Verantw. uitgever: E. DUMOULIN, H. Consciencestraat 67, 8301 Knokke-Heist

Periodiek van "De Strandwerkgroep",
Vereniging voor mariene biologie.
Verschijnt driemaandelijks.

december 1990

Voorzitter: Guido RAPPE, Kapelstraat 3, 9910 Ursel.

Tel. 091/74.39.68

Penningmeester: August GOETHAELS, Lobelialaan 5, 8400 Oostende.

Tel. 059/80.26.45

Redactie: Emmanuël DUMOULIN, Hendrik Consciencestraat 67,

8301 Knokke-Heist. Tel. 050/51.08.41

Secretaresse: Rika GOETHAELS, Sint Franciscusstraat 55 (bus 10),

8400 Oostende. Tel. 059/70.58.48

Natuurhistorisch Archief: Jean-Paul VANDERPERREN, Hoogstraat 137,

1980 Zemst. Tel. 015/61.07.81

Bestuursleden: Yves VERHAEGHE, Stationsstraat 29, 8470 Gistel.

Tel. 059/27.60.23

Bart VERHAEGHE, Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen.

Tel. 051/50.23.46

Abonnementsprijs: 250,- BEF. Te storten op rek. 001-1091291-20,
t.n.v. "De Strandwerkgroep", p/a A. GOETHAELS (zie hoger).
Buitenlandse leden gebruiken postrek. 000-1493424-12.
In Nederland kan gestort worden op postgiro 580 2906,
t.n.v. G. RAPPE (zie hoger).

Manuscripten voor het volgend nummer graag binnen vóór
15 februari.

INHOUD.

Woord vooraf, Jaarvergadering, Bestuursmededeling, Oproep.	86
1860 VANHAELEN, M.-Th. Waarnemingen te Koksijde en Oostduinkerke na de zware winterstormen van 26, 27-II en 1,2-III-1990.	88
1862 UDEKEM d'ACDZ, C. d'. Quelques observations sur <u>Lipophrys pholis</u> (LINNAEUS, 1758) le long de la côte belge en 1990.	93
1892 VAN DEN HEUVEL, H. Waarnemingen over de verschaling van de Europese Zee- kreeft <u>Homarus gammarus</u> (LINNAEUS, 1758) in het aquarium.	94
18673 KERCKHOF, F. Een invasie van de Parelkwal <u>Pelagia noctiluca</u> (FORSKAL, 1775) langs de Belgische kust.	101
Korte Mededelingen.	110
Addendum, Bedanking, Postnummers.	115

WOORD VOORAF.

Het bestuur wenst alle leden van De Strandwerkgroep voor 1991 een prettig en vruchtbaar strandjaar toe!

Hier dan uw laatste Strandvlo van 1990. Veel foto's en enkele originele tekeningen sieren dit nummer. Dankzij de rubriek "Korte Mededelingen" zagen een aantal kleine berichten, die anders vrijwel nooit op papier zouden gezet zijn, het daglicht en kreeg deze Strandvlo toch nog enige omvang.

Wie helpt uw redacteur aan de nodige kopij voor het volgende nummer ?

JAARVERGADERING.

De jaarvergadering en meteen onze 10-jarige jubileumviering zal plaatsgrijpen op 9 en 10 februari 1991 in De Ploate (Langestraat 82) te Oostende. Inderdaad twee dagen. Het bestuur werkt momenteel hard om deze dagen zo gevarieerd en boeiend mogelijk te maken. Heel wat mensen van verschillende pluimage uit de "marinese sector" zijn bereid bevonden om te komen spreken, waarvoor we ze hier al willen bedanken. Er zal ook een kleine tentoonstelling opgezet worden. Het volledige programma is in de maak en wordt je per afzonderlijke brief zo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

Wat je wel al mag weten is dat je in De Ploate op beide dagen voor 's middags een warme maaltijd kunt nuttigen tegen de democratische prijs van ±250 BEF. Wil je dit doen dan geef je gewoon je naam op aan onze penningmeester August GOETHAELS (adres en telefoonnummer zie binnenkant kft). Je kunt er uiteraard ook je eigen lunchpakket opeten.

Omdat een 10-jarig jubileum een feest moet zijn willen we de zaterdagavond 9/2 te Oostende of in de nabije omgeving ergens uit eten gaan. Hiervoor reserveren we niet omdat we denken dat er mogelijkheden te over zijn en het in de maand februari geen probleem kan zijn. Je kan dus de dag zelf nog beslissen of je hieraan deelneemt of niet.

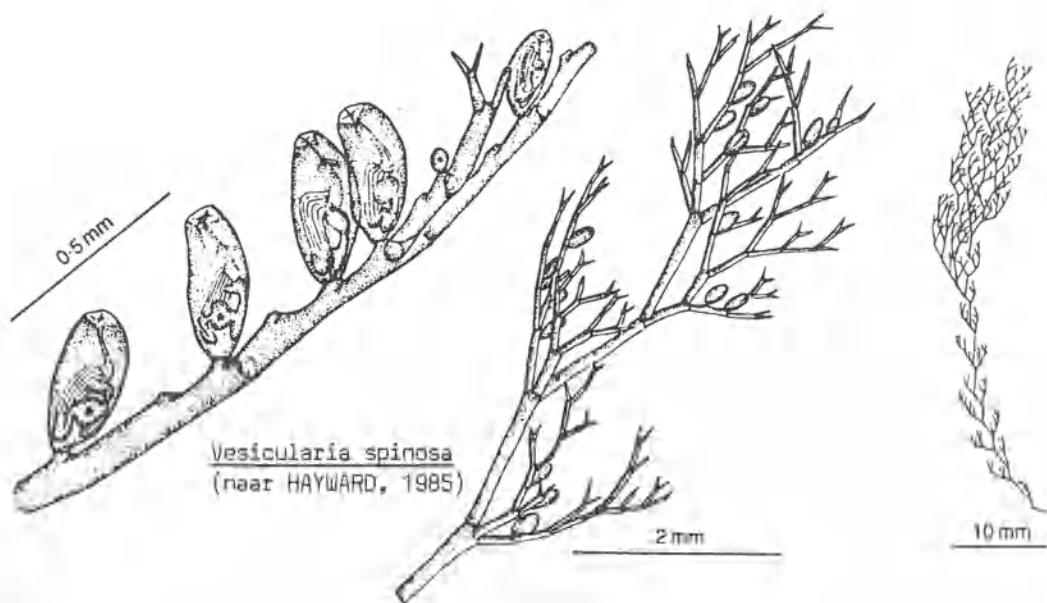

BESTUURSMEEDEDELING.

Op de komende jaarvergadering zijn volgende bestuursleden, in overeenstemming met het statutair reglement, uittredend: August GOETHAELS (penningmeester) en Rika GOETHAELS (secretaresse). Beiden stellen zich echter niet herkiesbaar, wat maakt dat er twee open plaatsen in het bestuur komen. Om de werking van De Strandwerkgroep verder mogelijk te maken hebben we bijgevolg dringend twee nieuwe bestuursleden nodig, als die er niet komen krijgen we moeilijkheden! Wie wel kandidaat wil zijn, maar toch twijfelt of met heel wat vragen zit over wat een bestuursfunctie nu precies inhoudt, nodigen we hierbij uit om contact op te nemen met iemand van het bestuur. Je zult kunnen vaststellen dat de drempel helemaal niet zo groot hoeft te zijn. Ja!

OPROEP.

Sammy DE GRAVE is, na een ± 2 -jarig verblijf in Engeland, terug in ons midden. Hij neemt de draad weer op en wil verder werken aan de inventarisatie van Bryozoa langs de Belgische kust. Sammy vraagt aan al wie waarnemingen van Bryozoa van onze kust heeft om ze aan hem door te geven. Ook voor moeilijke determinaties kun je bij hem terecht. Graag alles doorsturen naar zijn adres: Koning Boudewijnstraat 27, 9000 gent. Bedankt!

WAARNEMINGEN TE KOKSIJDE EN OOSTDUINKERKE NA DE ZWARE
WINTERSTORMEN VAN 26, 27-II EN 1,2-III-1990.

M.-TH. VANHAELEN

Ter vergelijking en/of aanvulling op de gegevens van C. d'UDE-
KEM d'ACQZ (1990) over de vondsten tussen Wenduine en De Haan op
3-III-1990 geef ik hier mijn waarnemingen en vondsten van Koksij-
de en Oostduinkerke op.

28-II-'90, St.-Idesbald-Koksijde (krachtige W-wind):

ALGAE

Ascophyllum nodosum: 10-tal exemplaren.

Sargassum muticum: 1 fragment.

MOLLUSCA

Crepidula fornicata: enkele levende ketens.

Acanthocardia echinata: 1 losse klep.

Macra corallina: een 10-tal losse kleppen.

Lutraria angustior: 1 losse rechterklep.

Ensis directus: enkele 10-tallen lege doubletten.

Ensis ensis: 1 doublet.

Donax vittatus: 2 verse doubletten.

Mya truncata: 100-den losse kleppen.

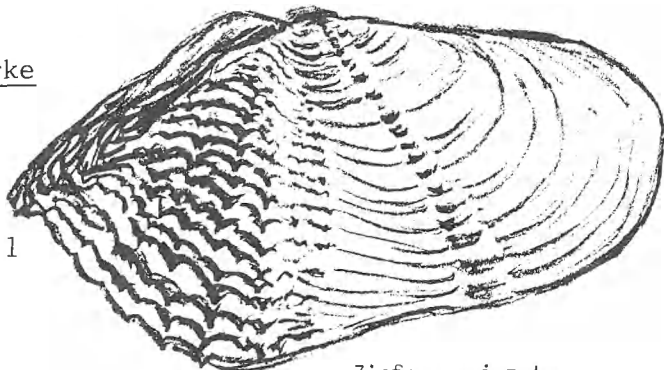
Barnea candida: een 10-tal losse kleppen.

Zirfaea crispata: >80 losse kleppen; overwegend witte exemplaren,
16 met resten van het periostracum. Opmerkelijk is dat alle
verzamelde exemplaren linkerkleppen waren.

1-III-'90, Oostduinkerke
(St.-André)-Koksijde
(Schipgat) (hevige
Z.W.-wind):

MOLLUSCA

Diplodonta rotundata: 1
losse klep.

Zirfaea crispata

Acanthocardia echinata: 1 losse klep.
Laevicardium crassum: 3 oude losse kleppen.
Spisula solida: 2 verse doubletten.
Donax vittatus: 3 verse doubletten.
Mya arenaria: 1 losse klep.
Mya truncata: een 100-tal losse kleppen.
Saxicavella jeffreysi: 1 losse klep.
Zirfaea crispata: >50, opnieuw alleen linker-
kleppen.

2-III-'90, Koksijde (Schipgat)-Oostduinkerke
(N.W.-storm):

ALGAE

Ascophyllum nodosum: zeer talrijk; verscheidene
bezet met *Pilayella littoralis*.
Fucus vesiculosus: enkele 10-tallen ex.
Sargassum muticum: enkele 10-tallen.
Himanthalia elongata: enkele 10-tallen.
Halidrys siliquosa: een 10-tal.
Chorda filum: enkele exemplaren.

MOLLUSCA

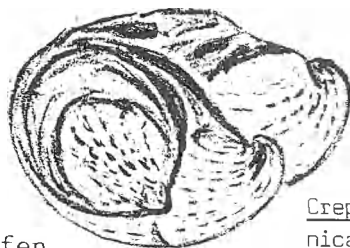
Modiolus modiolus: 6 oude losse kleppen.
Anomia ephippium: 1 bolle klep, verse gele kleur.
Acanthocardia echinata: 2 losse kleppen.
Spisula solida: 7 levende exemplaren.
Ensis directus: enkele 100-den verse, lege dou-
bletten.
Donax vittatus: 5 verse, lege doubletten.
Barnea candida: een 100-tal losse kleppen.
Zirfaea crispata: diverse ex. Nu liggen er ook
rechterkleppen, meestal oudere exemplaren.

AVES

Alca torda: 1 uitgeput dier tegen de duinreep
(Schipgat).

Ensis directus

Crepidula for-
nicata

3-III-'90. Dezelfde dag dat C. d'UDEKEM d'ACOEZ zijn talrijke waarnemingen deed tussen Wenduine en De Haan, werden ook te Koksijde de meeste levende organismen aangetroffen. Het hierna vermelde, spoelde aan over ± 1 km kustlijn vanaf de riool te Koksijde (Schipgat) tot Oostduinkerke (St.-André):

ALGAE

Ascophyllum nodosum: overvloedig aangespoeld. Oude exemplaren met dichte bosjes *Pilayella littoralis* en verse exemplaren.
Fucus vesiculosus: >100 ex.
Halidrys siliquosa: >30 ex. (oude en verse).
Cystoseira baccata: 6 fragmenten.

ANNELIDA

Arenicola marina: 3 ex.
Aphrodite aculeata: 1 ex.

MOLLUSCA

Cerastoderma edule: opvallend weinig kokkels, slechts een paar levende doubletten.
Macra corallina: >20 levende, 10-tallen lege doubletten.
Spisula subtruncata: vele miljoenen, overwegend levend.
Ensis directus: vele duizenden, >1000 met levend of vers dood dier. De levende exemplaren waren nog zeer actief en groeven zich terug in nabij de riool, waar ± 1 m zand weggespoeld was en slikachtige geulen ontstaan waren.
Ensis arcuatus: na intensief zoeken vond ik 5 levende Grote Zwaard-scheden, ze waren ± 10 cm lang. De exemplaren deden geen moeite om zich terug in te graven, doch hielden hun schelpen nog krach-tig gesloten.
Tellina fabula: enkele levende, 10-tallen verse lege doubletten.
Macoma balthica: enkele lege doubletten.
Donax vittatus: >10 levende, 10-tallen lege doubletten.
Abra alba: enkele levende ex.
Venerupis senegalensis: >500 verse doubletten, >20 levende ex.
Mya arenaria: 1 levend ex.
Mya truncata: >20 levende ex., vele lege doubletten.

Barnea candida: >30 levende ex.; meestal ontbrak het accessorische schelpstukje, als het wel aanwezig was was het doorgaans beschadigd.

CRUSTACEA

Carcinus maenas: enkele levende ex.

Liocarcinus holsatus: enkele levende ex.

Corystes cassivelaunus: 1 ex. door meeuwen doodgepikt.

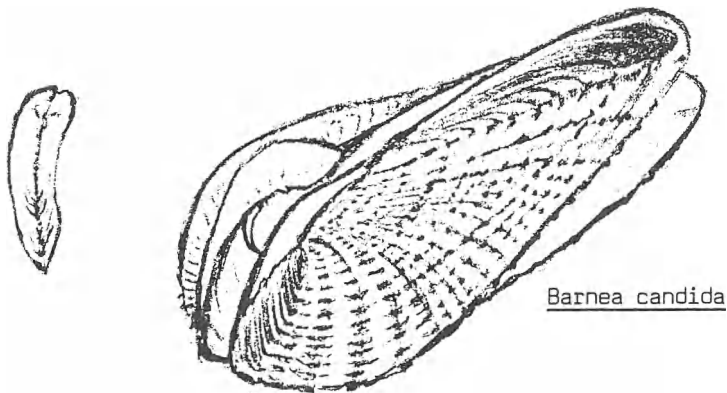
Pisidia longicornis: 1 levend ex.

ECHINODERMATA

Asterias rubens: >50 levende ex.

Echinocardium cordatum: 1000-den lege skeletten.

Psammechinus miliaris: >50 levende ex.

PISCES

Raja clavata: 4 eikapsels.

Myoxocephalus/Taurulus sp.: 1 geel-roseachtige eierkluit.

Na een vluchtige vergelijking vallen reeds dadelijk enkele punten van overeenkomst op. B.v.: er spoelen zeer weinig verse *Cerastoderma edule* aan, zowel te Koksijde-Oostduinkerke als te De Haan-Wenduine en ook weinig *Abra alba* op de twee plaatsen. Opvallende verschillen zijn het voorkomen van levende *Donax vittatus* en *Spi-*

sula solida te Koksijde-Oostduinkerke, waar deze te De Haan-Wenduine niet gevonden werden. Zijn er recente strandingen van deze twee mollusken aan Midden- of Oostkust bekend ?

Te Oostduinkerke is *Ensis directus* op *Spisula subtruncata* na de afgelopen twee jaar de meest talrijkst vers aangespoelde schelp. Toch zien we dat *Ensis arcuatus* nog sporadisch voorkomt aan de Westkust. Zal ze zich kunnen handhaven ?

Alhoewel *Barnea candida* levend gevonden werd te Koksijde blijkt ze toch veel massaler aan te spoelen te De Haan-Wenduine. Opmerkelijk is ook dat er geen enkele *Petricola pholadiformis* genoteerd werd te Koksijde! In mijn nota's vind ik rond die periode slechts 1 levende Amerikaanse Boormossel op 4-II-90 en 5 lege doubletten op 21-IV-90 te Koksijde. Een drietal jaren geleden was de soort nochtans een zeer regelmatige verschijning aan de Westkust.

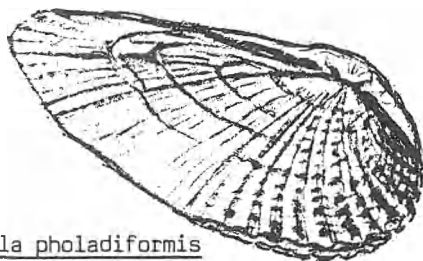
De sterke dominantie van *Spisula subtruncata* lijkt wel algemeen te zijn voor onze kust. Bijna dagelijks kan je van Het Schipgat tot Groenendijk (Nieuwpoort) miljoenen gestrande exemplaren aantreffen. De meeste levende exemplaren proberen zich opnieuw in te graven nadat ze op het strand zijn geworpen.

De ongewone verschijning van *Acanthorcardia echinata* is geen eenmalig feit. Op 22-IX-90 lag er te Oostduinkerke een vers, leeg doublet van 5,2 cm bij de waterlijn. Eerder, op 4-IV-88 spoelde er een vers doubletje van 2,1 cm aan te De Panne en recent gevonden losse kleppen vertonen ook de verse lichtgele tot bruine kleur.

Tot zover deze bedenkingen bij het vergelijken van twee verslagen n.a.v. de winterstormen van 1990. Het zou zeker interessant zijn indien er van andere Belgische kustplaatsen waarnemingen zouden ingezonden worden, die op dezelfde dagen verricht werden.

Literatuur.

UDEKEM d'ACQZ, C. d', 1990. Note sur quelques organismes recueillis entre Wenduine et De Haan le 3 Mars 1990.- De Strandvlo, 10(3): 74-78.

Lindegaarde, 3
1830 Machelen

Petricola pholadiformis

QUELQUES OBSERVATIONS SUR *LIPOPHRYS PHOLIS* (LINNAEUS, 1758) LE LONG DE LA CÔTE BELGE EN 1990.

C. D'UDEKEM D'ACQZ

Lipophrys pholis est considéré par RAPPÉ & ENEMAN (1988) comme un poisson rare sur la côte belge. Nous l'avons cependant observé d'une manière répétée en 1990 entre les rochers et dans les flaques des estacades de Nieuwpoort et Oostende:

Nieuwpoort: 3-VII, 3-4 ex. de 20-30 mm; 14-VII, 3-4 ex. de 20-30 mm.
Oostende: 21-VII, 1 ex. de 20-30 mm; 22-IX, 1 ex. de ± 60 mm,
23-IX, 3 ex. de ± 60 mm et 1 ex. de 100-120 mm; 8-X, 1 ex. de ± 80 mm; 22-X, 1 ex. de ± 70 mm.

Les données présentes et certaines observations antérieures suggèrent un accroissement de la taille moyenne des individus au cours de l'année.

Ainsi, ENEMAN & KERCKHOF (1983) et KERCKHOF & ENEMAN (1983) signalent à Wenduine le 13-V-1983 deux exemplaires de 10 mm et, le 23-VII et le 1-VIII-1982 quatre ex. de 20 mm tandis que nous avons personnellement observé un exemplaire de 100-120 mm sur la jetée orientale du port de Zeebrugge le 26-IX-1988. Il serait intéressant de suivre d'une manière plus systématique les variations de fréquences de taille de cette espèce au cours de l'année le long de la côte belge et de vérifier si les individus de moyenne et de grande taille observés pendant l'arrière-saison appartiennent à la même classe d'âge que les juvéniles signalés entre mai et début août.

Bibliographie.

- ENEMAN, E. & F. KERCKHOF, 1983. Uit het Natuurhistorisch Archief (vervolg).- De Strandvlo, 3(3): 66-80.
KERCKHOF, F. & E. ENEMAN, 1983. Uit het Natuurhistorisch Archief (vervolg).- De Strandvlo, 3(1): 16-23.
RAPPÉ, G. & E. ENEMAN, 1988. De zeevissen van België.- Cédé, Gent. I-VI, 1-78.

WAARNEMINGEN OVER DE VERSCHALING VAN DE EUROPESE ZEE-KREEFT HOMARUS GAMMARUS (LINNAEUS, 1758) IN HET AQUARIUM

H. VAN DEN HEUVEL

Op 1 april '82 zorgde een in mijn zeeaquarium opgenomen Europese Zeekreeft *Homarus gammarus* voor een uniek schouwspel. Het een paar weken van te voren al aangekondigde gebeuren dat de kreeft weldra uit zijn oude schaal zou kruipen, greep nu plaats. Hierna, en in chronologische volgorde, de voornaamste gegevens omtrent en activiteiten van het dier:

22-VIII-1980.

Een collega bracht in plaats van de gevraagde anemonen en andere zeeorganismen een kreeftje mee van een duiktocht. Het dier werd meteen in een gekoeld zeeaquarium, met bodemfilter, van 50 liter uitgezet.

29-VIII tot 1-IX-1980.

Om de kreeft voor het publiek zichtbaar te houden kreeg zij op de tentoonstelling van de Antwerpse Zeeaquarium Club een plastic spafles zonder bodem als hol toegewezen.

Maart 1981.

Eerste verschaling; hierbij blijft de kraakschaar in de oude schaal vastzitten, en breekt af. De lengte van de schaal is 16 cm (van kop tot staarteinde). De zuurtegraad van het water bedroeg toen pH 7,8.

12-X-1981.

Het dier wordt bangerig, eet weinig en onregelmatig en er verschijnt een stompje op de plaats van de afgebroken kraakschaar.

15-X-1981.

Tweede verschaling. De kraakschaar is er terug, maar nog halfwas. De rechter antenne is op een paar centimeter van het uiteinde beschadigd en breekt later op die plaats af. De lengte van de schaal is 18 cm. Enkele gemeten parameters van het water zijn: pH 8,1; NO₂ 0,1; temperatuur 16° C; Sg 1,022.

31-X-1981.

Frank DE GRAAF vertelt ons op een congres van aquarianen dat kreeft-achtigen kalkbehoevend zijn en zeer gevoelig zijn voor nitraat. Regelmatig het water verversen en gevarieerd voedsel geven, zoals: mosselen met de schelp, ongepelde garnalen, vis met de graat, e.d.m. zijn aangewezen.

15-III-1982.

Het dier steekt zijn voedsel weg onder de in het aquarium aanwezige schelpen. Het zoekt een nieuw hol en wordt schichtig. Het wrijft met de kleine schaarpoten over het lichaam en ledematen. Ik meet de belangrijkste parameters van het water: pH 8; NO₂ 0,1; temp. 13,5° C; Sg 1,024, en besluit een deel van het water te verversen. Vervolgens haal ik mijn fototoestel en probeer het zo goed mogelijk voor het aquarium op te stellen.

1-IV-1982.

De derde verschaling voltrekt zich. Mijn ondertussen al opgeborgen fototoestel haal ik opnieuw boven en installeer het voor het aquarium. De parameters van het water zijn: pH 8,3; NO₂ 0,1; temp. 14° C; Sg 1,024. De onderstaande fotosessie kon gemaakt worden (het betreft eigenlijk afdrukken van dia's):

20.55 uur, foto 1: de schaal maakt zich los van het borststuk. Het dier kruipt nog wat rond en wrijft met de kleine schaarpoten over lichaam en ledematen.

21.30 uur, foto 2: de kreeft legt zich neer en maakt wringende bewegingen.

21.35 uur, foto 3: het borststuk opent zich op de rugzijde.

21.40 uur, foto 4 en 5: het bleekblauw gekleurde nieuwe borststuk komt te voorschijn.

21.47 uur, foto 6: het achterlijf begint uit de schaal te komen.

21.48 uur, foto 7: voelsprieten en poten worden uit de schaal getrokken.

21.49 uur, foto 8: enkel de staart zit nog in de oude schaal.

21.50 uur, foto 9: het dier is volledig vrij, zet zich op de poten en rust.

21.52 uur: de kreeft verplaatst zich een beetje, maar blijft rustig. De poten beginnen vanaf het lichaam uit te zetten.

22.07 uur: ze keert zich enkele malen ter plaatse.

22.30 uur: langzaam rekken en strekken, soms een korte snelle beweging. De meeste poten zijn ongeveer op het nieuwe formaat ge-

komen, maar de scharen zijn nog klein, slap en rimpelig.

2-IV-1982.

00.19 uur: de scharen beginnen eindelijk uit te zetten.

06.50 uur: de operatie is geslaagd. Het dier zit nu stil in zijn hol (fles). De scharen hebben nu de gewenste grootte bereikt.

4-IV-1982.

Foto 10: de kreeft zit nog steeds stil in zijn hol en begint met beetjes te eten.

13-IV-1982.

Het dier leeft terug normaal en rammelt lustig met zijn scharen tegen het glas van de bak. Naar het schijnt kan een kreeft tot dertig jaar worden in een aquarium.

17-X-1982.

Vierde verschaling. Lengte van de schaal 22 cm.

28-V-1983.

Vijfde verschaling. Lengte 24 cm.

1-VI-1984.

Zesde verschaling. Lengte 26 cm.

13-VI-1986.

Zevende verschaling. Lengte 28 cm.

Na deze laatste verschaling werd het pantser niet meer hard en at het dier ook niet meer. Op 28-VIII-1986 is het gestorven en mat toen 30,5 cm.

Lode de Boninghestraat, 9
2170 Merksem

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

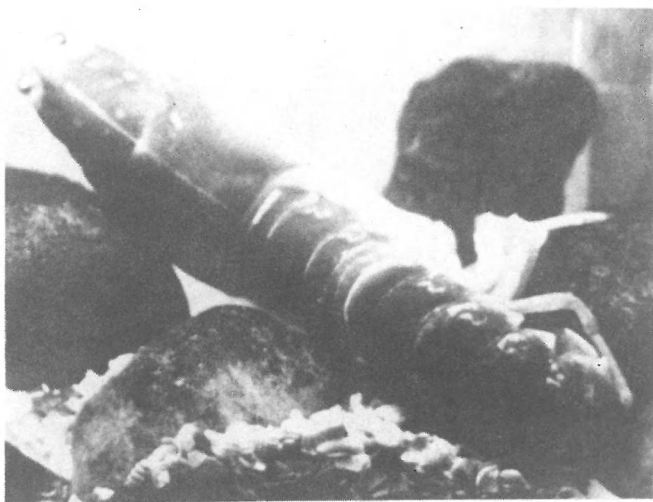

Fig. 6.

Fig. 7.

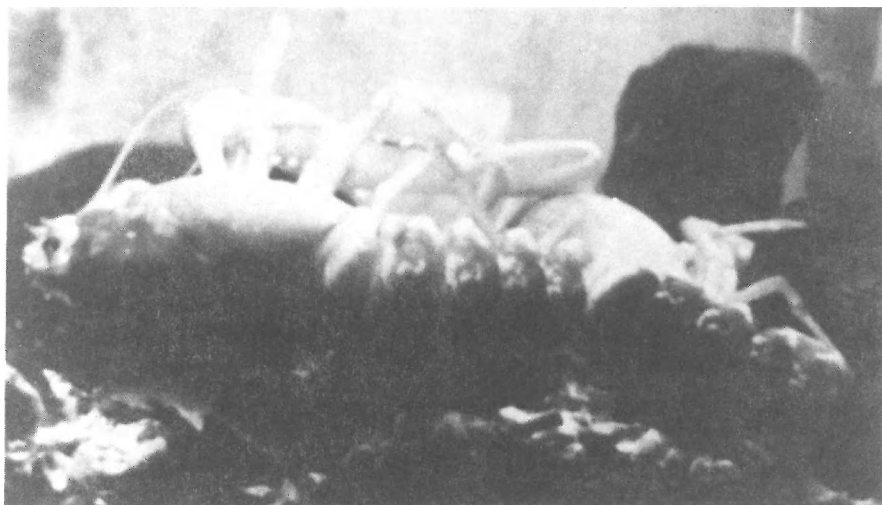

Fig. 8.

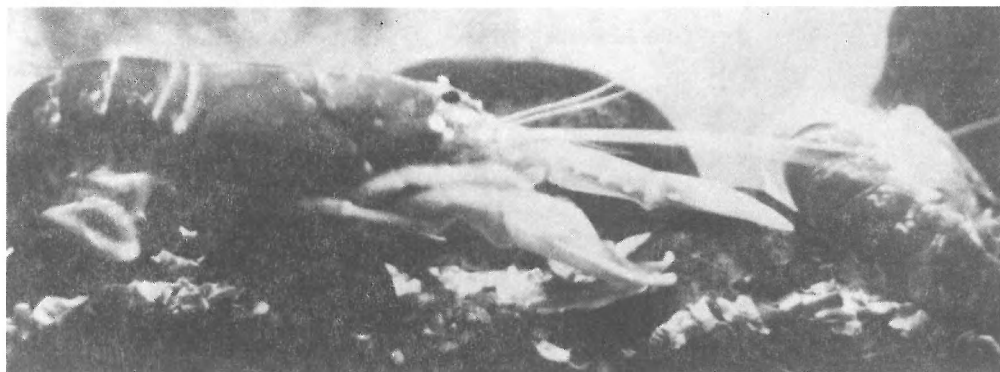

Fig.9.

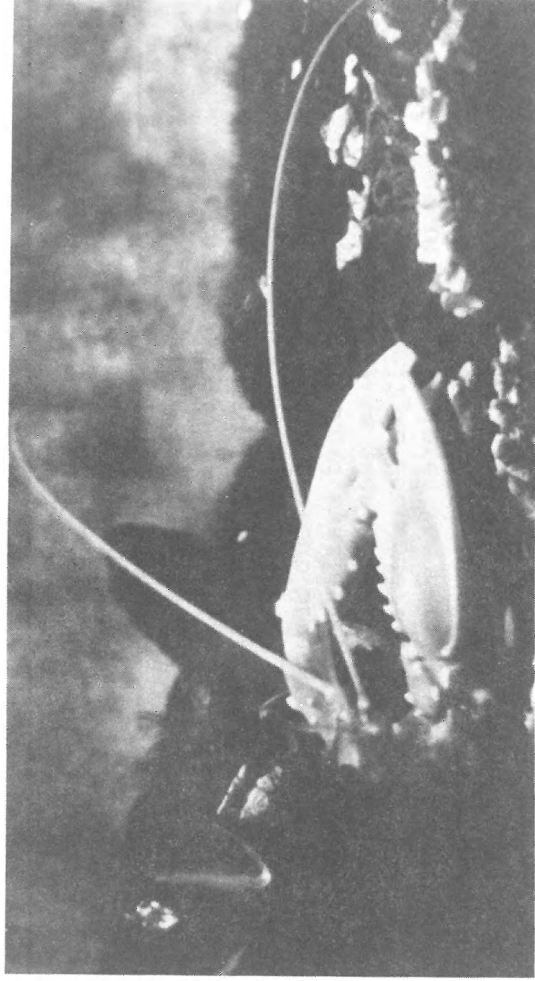

Fig. 10.

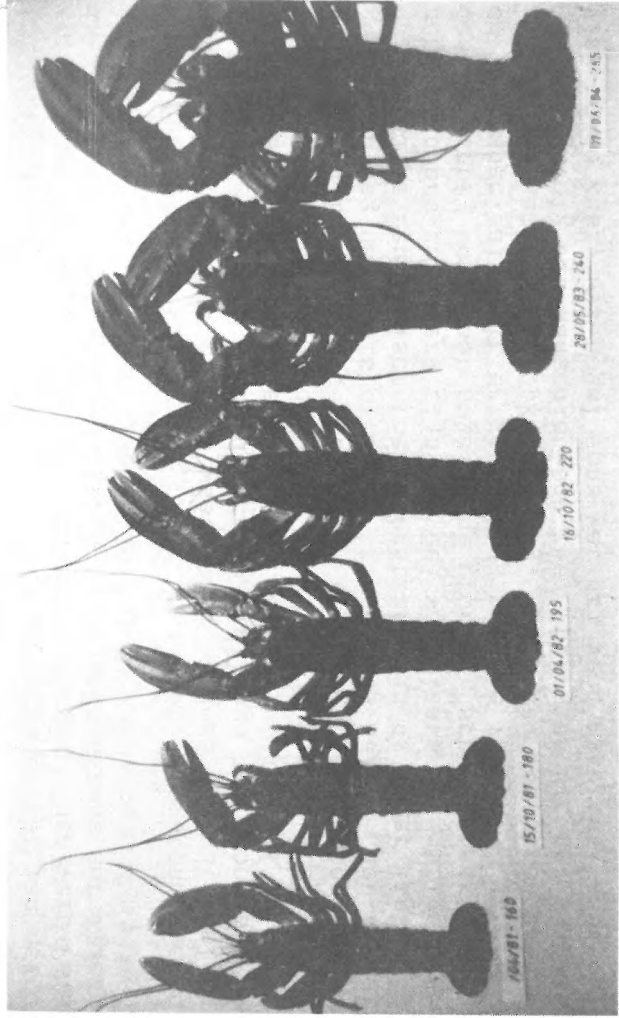

Fig. 11.

EEN INVASIE VAN DE PARELKWAL PELAGIA NOCTILUCA (FORSKÅL, 1775) LANGS DE BELGISCHE KUST.

K. KERCKHOF

Op 25-IX-1990 vond ik op het Groot Strand van Oostende enkele exemplaren van een mij onbekend kwalletje. Het bleek om *Pelagia noctiluca* (FORSKÅL, 1775) te gaan. Inderdaad een nogal zeldzame verschijning in de Zuidelijke Noordzee. Ook de volgende dag, op 26-IX-'90 vond ik nog exemplaren van *Pelagia*, daarna niet meer. Later, op 26 en 27-IX-'90 bleek de soort ook op het strand van De Panne te zijn gevonden door René BILLIAU.

P. noctiluca is een echte Schijfkwel of Scyphomedusa. Ze is nauw verwant aan de Kompaskwal *Chrysaora hyoscella*. Beide behoren tot dezelfde familie van de Pelagiidae.

Het is de eerste maal dat *P. noctiluca* bij ons op het strand gevonden wordt. In de verzamelingen van het KBIN bevinden zich 4 jeugdstadia van ± 10 mm uit 1929 met als vindplaats Zeebrugge (STIASNY, 1930). Ook in Nederland is ze nooit eerder van het strand gemeld. Wel was er in 1966 een invasie. Toen werd *Pelagia* in augustus en september gevist in het plankton rond het Texelse lichtschip (VAN DER BAAN, 1967a; 1967b).

In het volgende wil ik wat nader ingaan op de omstandigheden van deze toch wel bijzondere waarneming en deze ook wat toelichten.

Op 25-IX-'90 liep ik eerder toevallig langs het Groot Strand van Oostende; dit is gelegen tussen het Casino Kursaal en het Thermen-complex, meer bepaald tussen km 29 en 30 van de stafkaart. Eigenlijk had ik niet de bedoeling om te gaan strandjatten, ik wou gewoon op weg naar huis even een frisse neus halen. Het betreffende strand is een typisch toeristenstrand; in de zomer ligt het vol zonnekloppers en anders zijn er veel wandelaars met obligate honden. Daarbij wordt het nogal eens grondig "schoongemaakt". Kortom veel speciaals valt er gewoonlijk niet te vinden.

Het was namiddag en opkomend tij. Er stond een strenge NW-wind, met als gevolg een aanschieterende zee. Bij wind uit het NW, dit is vlak op de kust, wil nogal eens wat drijvend materiaal aanspoelen;

wat ook nu het geval was zag ik. Eenmaal op het strand kon ik uiteraard het zoeken toch niet laten.

Het in de vloedlijn aanspoelende materiaal bestond op 't eerste zicht uit verse stukken wier, verse inktvis ruggen, enkele zeepaddestoelen *Rhizostoma octopus* een paar dooie meeuwen en enkele drijvende voorwerpen. Het zag er veelbelovend uit. Ik kreeg zo het gevoel dat er wel eens wat speciaals zou kunnen te vinden zijn: zeldzame sepiaschilden, eendemossels, een tropisch zaad, ... Toch waren de wieren niet veel bijzonders, alleen stukken Knotswier *Ascophyllum nodosum* en Blaaswier *Fucus vesiculosus*. De inktvisruggen bleken allemaal van de Gewone Zeekat *Sepia officinalis* te zijn en op de angespoelde voorwerpen (een paar plastic kratten een plastic stoeltjes zitting) geen eendemossels, wel groenwiertjes (*Cladophora* ?) en muiltjes *Crepidula fornicata*, ook geen anomia's. Mijn aanvankelijke enthousiasme daalde wat. Na een poosje zoeken werd ik echter getroffen door een stukje kwal met een opvallend roze-violette kleur. Toen ik het opraapte bleek het geen stuk maar wel een kleine kwal te zijn van zowat 6 cm. Een dergelijke kwal had ik nog niet eerder gezien. Misschien toch iets speciaals? Daarna raapte ik er nog twee op die meespoelden met de aanschietsende golven. Echt systematisch zocht ik niet want ik had eigenlijk niets bij me om m'n vondsten in te steken, en een paar kwallen in je jaszak is nu ook weer niet alles. Gelukkig bood een stuk rommel uiteindelijk uitkomst als recipient.

's Avonds determineerde ik met LELOUP (1952) en de kwallentabel uit het Blauwe Zeepaard (DEKKER & DEKKER, 1981) mijn vondsten eerst als *Pelagia perla* (SLABBER, 1781). In andere publicaties, o.a. VAN DER BAAN (1967a; 1967b) en RAPPE (1989) wordt echter als naam *Pelagia noctiluca* (FORSKÅL, 1775) gebruikt. Soms werden deze twee namen gebruikt om afzonderlijke soorten aan te duiden (zie o.a. STIASNY, 1930), maar *P. perla* en *P. noctiluca* zouden toch één en dezelfde soort zijn. *P. noctiluca* (FORSKÅL, 1775) heeft dan prioriteit. Bij nazicht van het laatste Zeeboek (DEKKER & DEKKER, 1989) blijkt de naam inmiddels veranderd te zijn in *Noctiluca perla*. Voorlopig wil ik het echter bij de voorlaatste benaming houden. Als Nederlandse naam gebruikt VAN DER BAAN (1967a) Parelkwal, terwijl ze in de kwallentabel en het Zeeboek (DEKKER & DEKKER, 1981; 1989) Lichtende Kwal genoemd wordt. Maar daarover verder meer.

Het was mij al gauw duidelijk dat ik hier met een bijzondere

waarneming te doen had. Zo toog ik dezelfde avond terug naar 't strand, gewapend met een zaklantaarn. In de vloedlijn vond ik nog enkele inmiddels al sterk ingedroogde exemplaren, in totaal een 10-tal. Ik zocht ook langs de waterlijn (het was inmiddels bijna laagwater), maar daar waren geen kwalletjes meer te vinden. Ik hoopte ook het fameuze lichten van de kwal te zien waarvan sprake in de publicaties, wat ik echter niet kon vaststellen.

's Anderendaags, de 27ste in de voormiddag ging ik opnieuw naar het Groot Strand. In de hoogste vloedlijn lag al het materiaal dat gisteren meespoelde met nog enkele, nu helemaal verdroogde Pelagia's. De wind was gaan liggen en meer naar het noorden gedraaid. De recente vloedlijn van de afgelopen nacht was dan ook veel lager en heel wat armer. Slechts weinig wierstukjes en sepiaschilden, wel vond ik nog zo'n 30-tal Pelagia's. Ze waren, alhoewel toch nog niet zo lang geleden aangespoeld al deels ingedroogd en zagen er niet geheel vers meer uit.

Op donderdag 28-IX-'90 zocht ik nogmaals naar deze kwal, maar nu waren er helemaal geen meer te vinden. Dat was ook zo voor de volgende dagen.

Na mijn vondsten vernam ik dat Pelagia in dezelfde periode ook elders langs onze kust gesignaleerd was, nl. te De Panne door René BILLIAU. Hij vond, een dag later dan ik te Oostende, op 26-IX-'90 in de namiddag zijn eerste exemplaren. Hij vertelde me dat ook hij zijn vondsten eerder toevallig deed en niet echt gericht zocht. Toen verzamelde hij 16 exemplaren, vers en verscheidene zelfs levend, in grootte variërend tussen 4 à 10 cm doorsnede. De volgende dag, op 27-IX-'90 zocht hij gerichter. Langs de waterlijn vond hij dan nog eens 51 verse exemplaren en in de vloedlijn 129 ingedroogde samen met erg verse.

R. BILLIAU en mezelf deden verder een aantal gelijkaardige waarnemingen i.v.m. de kwalen. Zo zou de soort volgens alle literatuur sterk netelen. In de kwallentabel staat b.v.: "zeer sterk irriterend". Hoewel we allebei de exemplaren met de blote hand manipuleerden hebben we niets speciaals gevoeld. Vooral in de wratjes op het scherm zouden netelcellen zitten. Ik heb om dat na te gaan nog eens speciaal gevoeld, maar meer dan een lichte tinteling nam ik niet waar. En ook het lichten, LELOUP (1952) schrijft: "très phosphorescente dans l'obscurité", hebben we niet gezien. Ik dacht dat een en ander misschien kwam omdat de dieren toen ze aanspoel-

den niet al te levendig meer waren, maar enkele exemplaren die R. BILLIAU verzamelde waren duidelijk nog wel levend. Netelt ze nu erg of niet ? en licht ze nu wel of niet ?, of soms wel of niet en wanneer ?, of schrijft iedereen maar van elkaar over ? En hoe moet dat met de Nederlandse naam ? Uit de kwallentabel kun je van een Lichtende Kwal spreken die niet licht, VAN DER BAAN (1967a) gebruikt als Nederlandse naam Parelkwal. Op de afbeeldingen ziet Pelagia er inderdaad nogal rond van scherm uit. De exemplaren die ik echter vond waren niet zo rond, eerder wat aan de bolle kant. De meeste afbeeldingen zijn trouwens gewoon gekopieerd uit een beperkte literatuur, b.v. uit VANHOEFFEN (1906) "Nordisches Plankton". Is de naam Parelkwal misschien gekozen omwille van de vele wratjes op het scherm ? Persoonlijk verkies ik ook de naam Parelkwal te gebruiken (zie ook RAPPE, 1989a).

Wat wij ook nog ondervonden was dat, als ze eenmaal aangespoeld waren de kwallen heel snel (al na enkele uren) verdroogden, uiteindelijk tot platte velletjes. Tenslotte vielen de kwalletjes ons ook nog op door hun roze-violetten kleur, vooral dan van de tentakels en de gonaden, het scherm zelf is eerder kleurloos. Ook VAN DER BAAN (1967a) vermeldt dezelfde kleurschakeringen. Andere kleuren kunnen echter volgens de literatuur ook voorkomen. Vgl. LELOUP (1952): "jaunâtre, rougeâtre ou violacée" en "bruinrood" in de kwallentabel (DEKKER & DEKKER, 1981). Deze laatste kleur is, zoals ik zelf kon vaststellen, eerder die na het conserveren. In de literatuur wordt soms gezegd dat de wratjes opvallend zouden gekleurd zijn, in mijn materiaal viel dit echter niet op. Trouwens echt duidelijk waren de wratjes slechts bij enkele van de verzamelde exemplaren.

Als we de waarnemingen nog eens op een rijtje zetten, dan blijkt Pelagia in totaal 3 opeenvolgende dagen te zijn waargenomen, op 25, 26 en 27-IX-'90. Of de Parelkwal al vanaf de 25ste (eventueel zelfs eerder ?) langs de westkust aanspoelde weten we niet. In elk geval is het merkwaardig dat de soort daar wel een dag langer te vinden was dan langs de middenkust. Overigens zocht Guido RAPPE de 27ste nog naar Pelagia te Bredene, maar vond er ook geen. Niettegenstaande slechts van korte duur, en Pelagia eigenlijk niet massaal aanspoelde, denk ik dat we toch van een kleine invasie mogen spreken. Ik deed ook nog navraag bij een kustvisser of die rond deze periode geen opvallend gekleurde kleine kwalletjes opge-

merkt had, maar hij had niets speciaals gezien. Mogelijk zijn de kwalen ook te klein en gaan ze door de mazen van het net.

Voor de Zuidelijke Noordzee en onze streken in 't bijzonder zijn er van deze soort niet veel waarnemingen gekend. De meest recente is die van de invasie uit 1966 (VAN DER BAAN, 1967a; 1967b). Toen werd Pelagia rond het Texelse lichtschip gevist van 6-VIII-'66 tot 20-IX-'66, in twee periodes. Van het Nederlandse strand zelf werden toen geen Pelagia's gemeld, aangezien VAN DER BAAN (1966) navraag deed bij de lezers van Het Zeepaard zonder gevolg. Ook bij ons werd de soort toen helemaal niet waargenomen. Overigens is het mij (nog) niet bekend of de recente invasie ook in Nederland is opgemerkt, hetzij door aangespoelde dan wel door geviste exemplaren.

Wat het voorkomen van *P. noctiluca* betreft: de soort is een algemene pelagisch (aan het zeeoppervlak) levende kwal met een wereldwijde distributie in warme en gematigde zeeën (KRAMP, 1968). Ze komt in zwermen voor en is het ene jaar soms zeer talrijk om dan weer voor enkele jaren vrijwel te verdwijnen. Ze heeft een directe ontwikkeling, zonder generatiewisseling; d.w.z., de larven komen direct uit de meduse zonder eerst een vastzittend stadium te doorlopen. Zo nu en dan wordt ze gemeld van het zuidwestelijk deel van Het Kanaal en ook langs de westkust van Schotland en Ierland treedt ze regelmatig op. KRAMP (1947) schrijft b.v.: "It is very abundant in the Bay of Biscay whence it is frequently carried into the mouth of the Channel and northwards along the western coast of Ireland and Scotland". Die kusten staan onder invloed van het water van de Atlantische Oceaan waarin Pelagia geen ongewone verschijning is.

Het meest waarschijnlijke is de veronderstelling dat de Parelkwal meegekomen is in het kanaalwater dat nu, door ik weet niet welke oorzaken dichter dan normaal onder onze kust is gekomen, zodat exemplaren konden stranden. Inderdaad, meestal wordt Pelagia gevist en spoelt ze slechts zelden aan. Ook de invasie van 1966 was trouwens een uitloper van een explosieve ontwikkeling in het zuidwestelijk deel van Het Kanaal (RUSSELL, 1967). Wat verder nog opvalt is dat toen Pelagia, alhoewel al van in augustus voorkomend, toch ook het talrijkst was in september.

Als grootste diameter geeft VAN DER BAAN (1967a) op tussen 2 en

6 cm. Mijn exemplaren maten tussen 4 en 6 cm, en R. BILLIAU geeft op tussen 4 à 10 cm doorsnede. RUSSELL (1967) vermeldt van het uiterste westelijke deel van Het Kanaal dat in oktober daar grote exemplaren van ongeveer 13 cm voorkomen, reeds met jonge stadia. Daar Pelagia geen vastzittende larve heeft en zich onderweg kan voortplanten kan ze zich dus gedurende verschillende generaties verspreiden. Het is best mogelijk dat we hier misschien weer te maken hebben met een nasleep van een eerdere explosie in Het Kanaal, maar dit zal waarschijnlijk slechts later blijken.

Andere meldingen van onze kust zijn de exemplaren uit 1929 van Zeebrugge (STIASNY, 1930; LELOUP, 1947). Verdere schaarse Nederlandse waarnemingen haal ik slechts uit VAN DER BAAN (1967a). Daar werd de soort blijkbaar ook in 1958 gevonden, want in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden bevindt zich een exemplaar van Hoek van Holland. En dan is er nog de waarneming van Martinus SLABBER die haar in het 4de deel van zijn "Natuurkundige Verlustingen" uit 1778 afbeeldt onder de naam *Medusa perla* of Parelkwal en vermeldde: "ik viste hem den 22 july 1768". Omdat M. SLABBER te Goes woonde vermoedt VAN DER BAAN (1967a) dat dit ergens in de Oosterschelde of althans bij Zeeland moet geweest zijn. En daarmee houden de waarnemingen van onze streken op. Het is best mogelijk dat Pelagia wel al eens eerder op onze stranden aanspoelde, maar dat niemand er op lette. Ook nu is het, gezien de korte aanspoelingsperiode en het ongunstig tijdstip nl. midden in de week, een geluk dat deze opgemerkt werd en eigenlijk louter aan toeval te danken is. Bovendien speelde ook het feit dat ikzelf net zoals R. BILLIAU door het artikel van G. RAPPE (1989a) ertoe aangezet waren extra op deze kwal te letten, een rol bij de ontdekking ervan. Misschien waren we wel intuïtief op het verschijnen van Pelagia voorbereid. Een bijkomend nadeel voor het vinden van deze soort is dat eenmaal angespoelde Pelagia's heel snel verdrogen en zelfs na één dag al bijna niet meer te herkennen zijn. Ik moet zelf toegeven dat, als ik de tweede dag niet echt bijna zeker was om Pelagia te vinden dat ik er makkelijk zou overgekeken hebben. Niet meer zo verse exemplaren zijn ook gemakkelijk te nemen als fragmenten van andere kwalen, of kunnen eventueel aanzien worden als een jeugd stadium van andere soortgenoten (b.v. Haarkwal *Cyanea* sp. of Oorkwal *Aurelia aurita*) waardoor ze over het hoofd kunnen gezien worden. Nochtans, een in september aanspoelende kwal is op zich

al verdacht.

Begeleidende soorten waren telkens de Zeepaddestoel *Rhizostoma octopus* zowel in De Panne als te Oostende, maar in De Panne spoelden ook nog een 10-tal Kompaskwallen *Chrysaora hyoscella* mee aan, wat niet zo was in Oostende. Zeepaddestoelen zijn normaal in dit seizoen en spoelen veel aan, Kompaskwallen zijn niet zeldzaam maar spoelen toch minder aan op het strand. Ook in 1966 was de Kompaswal te vinden als begeleider van Pelagia.

Zoals RAPPE (1989a) al opmerkte was de kans dat de zuidelijke kwalsoort *P. noctiluca* op onze kust zou kunnen gevonden worden reëel, onze waarnemingen bevestigen dit nu. Tenslotte blijkt ook andermaal dat men niet alleen op de juiste tijd op de juiste plaats moet zijn, maar ook onverwachte zaken niet mag uitsluiten!

Dankwoord.

Hierbij mijn oprechte dank aan René BILLIAU en Guido RAPPE voor het ter beschikking stellen van hun waarnemingen.

Summary.

During the period 25, 26 and 27 September 1990 several findings of washed ashore Jellyfish *Pelagia noctiluca* (FORSKÅL, 1775) along the Belgian coast were noticed. The findings were made at shores at Oostende and De Panne. On later data: 28, 29 and 30 September the species could not be found anymore.

Apart from one older record (1929:juvenile specimen at Zeebrugge) this is the first time that *P. noctiluca* is found in such number (between 3 and 129) washed ashore in Belgium. We may here certainly speak of an invasion of this southern species, which most probably happened via water from The Channel pouring in the Southern Bight.

Literatuur.

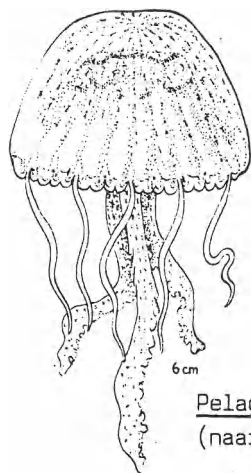
DEKKER, R. & W. DEKKER, 1981. Kwallentabel (Scyphomedusen).- Het Zeepard, 41(4): 107-110.

DATUM	UUR	HOOGWATER*	WINDRICHTING	PLAATS	AFSTAND	AANTAL	OPMERKINGEN
di 25 sept	+15:00-16:00	16:31	NW	Oostende thermen	1000	≥3	niet speciaal gezocht, aanspoelend.
di 25 sept	+22:30-23:00	16:31	NW	Oostende thermen	1000	10-tal	reeds verdroogd, in vloedlijn.
wo 26 sept	+10:30-11:30	04:50	ND	Oostende thermen	1000	30-tal	recente vloedlijn: redelijk vers; oude vloedlijn: nog enkele, verdroogd.
wo 26 sept	+14:00-16:00	16:54	0	De Panne	2700	>± 16	niet speciaal gezocht. Langs de waterlijn vers, verscheidene levend, 4 à 10 cm ø. 10-tal Kompaskwal, 30-tal Zeepaddestoel.
do 27 sept	+14:00-16:00	17:45	0	De Panne	2700	51+129	langs de waterlijn + vloedlijn, vers + ingedroogde en erg verse. 10-tal Kompaskwal, 30-tal Zeepaddestoel.
do 27 sept	16:35-17:35	18:05	ZW1	Bredene	1750	0	42 Zeepaddestoel
do 27 sept	voormiddag	05:33	ZW1	Oostende thermen	1000	0	2 Zeepaddestoel
vr 28 sept	voormiddag	06:39		Oostende thermen	1000	0	
za 29 sept	10:00-11:00	21:18		Nieuwpoort-Bad	650	0	
zo 30 sept	09:30-11:00	09:41	Z1	De Panne	1600	0	264 Zeepaddestoel

Waarnemingen van Pelagia noctiluca voor de periode 25 t.e.m. 30 september 1990 langs de Belgische kust.

* Dit is het dichtstbijzijnde hoogtij vóór of na het strandbezoek.

- DEKKER, R. & W. DEKKER, 1989. Kwallen. In: Het Zeeboek.- K.N.N.V. Veldgids no. 2, 57-60.
- KRAMP, P.L., 1947. Medusae. Part III. Trachylina and Scyphozoa with geographical remarks on all the medusae of the North Atlantic.- Dan. Ingolf-Exped., Vol. 5, 14: 1-66.
- KRAMP, P.L., 1968. The Scyphomedusae collected by the Galathea Expedition 1950-1952.- Videnskabelige Meddelelser fra naturhistorisk Forening, 131: 67-98.
- LELOUP, E., 1947. Les coelentérés de la faune belge. Leur bibliographie et leur distribution.- Mém. Mus. r. Hist. nat. Belg., 107: 1-73.
- LELOUP, E., 1952. Coelentérés. Faune de Belgique.- Patr. Inst. r. Sci. nat. Belg., 1-283.
- RAPPÉ, G., 1989a. Voorlopig verslag van het kwallenseizoen 1988.- De Strandvlo, 9(1): 5-12.
- RAPPÉ, G., 1989b. Larger Cnidaria and Ctenophora from the plankton and pleuston in Belgian waters.- Verhandelingen van het symposium "Invertebraten van België", 1989, 15-18.
- RUSSELL, F.S., 1967. On the occurrence of the scyphomedusan Pelagia noctiluca in the English Channel in 1966.- J. mar. biol. Ass. U.K., 47: 363-366.
- STIASNY, G., 1930. Die Scyphomedusen-Sammlung des Musée royal d'Histoire naturelle de Belgique in Brüssel.- Mém. Mus. r. Hist. nat. Belg., 42: 1-29.
- VAN DER BAAN, S.M., 1966. Wie heeft de Parelkwal gezien? - Het Zeepaard, 26: 141.
- VAN DER BAAN, S.M., 1967a. Invasie van de Parelkwal, Pelagia noctiluca. - De Levensde Natuur, 70: 66-71.
- VAN DER BAAN, S.M., 1967b. Pelagia noctiluca (FORSKAL) collected off the Dutch coast.- Neth. J. Sea Res., 3(4): 601-604.
- VANHOEFFEN, E., 1906. Acraspedae.- Nordisches Plankton, Zoologischer Teil, sechster Band, Coelenterata, XI, 40-64.

Pelagia noctiluca
(naar RIEDL, 1983)

Muscarstraat, 14
8400 Oostende

KORTE MEDEDELINGEN.

25828

SUR L'ABONDANCE DE *PATELLA VULGATA* LINNAEUS, 1758 À OOSTENDE EN 1990 (MOLLUSCA, GASTROPODA).

Le 4-X-1990, nous avons constaté que *Patella vulgata* était particulièrement abondante à Oostende. Nous avons alors compté systématiquement tous les exemplaires fixés aux flancs rocheux du premier brise-lame situé à l'Ouest de la jetée rocheuse qui longe l'estacade. Nous avons ainsi relevé 275 exemplaires, tous adultes. Comme nous n'avons pas compté les patelles vivant sur les amoncellements de blocs qui longent le brise-lame et qui recouvrent son tiers terminal et, comme certains spécimens ont certainement échappé à notre attention, il nous semble raisonnable d'estimer à plus de 500 le nombre d'exemplaires ayant colonisé ce brise-lame.

Si *Patella vulgata* a été observée à maintes reprises à Oostende, son abondance actuelle nous semble inhabituelle et il serait intéressant de suivre l'évolution future de la population.

Cédric d'UDEKEM d'ACQZ

GOUDBRASEM UIT DOEL VERDWAALD IN ZEELAND.

25830

Het artikel door E. ENEMAN in De Strandvlo van september j.l. beschrijft de vangst van een Goudbrasem *Sparus aurata* op 3 juli 1990 voor de kust bij Nieuwpoort. Dezelfde soort werd in september gevangen in de Oosterschelde zoals onder de bovenstaande kop gemeld in het volgende artikel in de Volkskrant van 27 oktober j.l.:

"Nederland heeft er -misschien- weer een nieuwe exoot bij. Een sportvisser heeft in september in de Oosterschelde een vis gevangen

die na onderzoek door het Delta Instituut voor Hydrobiologisch Onderzoek in Yrseke en het Instituut voor Taxonomische Zoölogie van de Universiteit van Amsterdam een Goudbrasem (*Sparus auratus*) bleek te zijn. De vis volgens medewerker J. FRANCKE van het Delta Instituut waarschijnlijk ontsnapt uit een proefkwekerij in het warme koelwater van de kerncentrales in het Belgische Doel.

De Goudbrasem is een zoutwatervis, die voornamelijk in de Middellandse Zee voorkomt, aldus FRANCKE. In 1987 zijn al eerder twee exemplaren in de Oosterschelde gevangen. Voor eerdere vangsten moeten we terug gaan tot het eind van de 17de eeuw, toen één exemplaar werd aangetroffen vóór de kust van Scheveningen. Maar het staat niet helemaal vast dat dat werkelijk een Goudbrasem was. (...).

Ben OTTEN

NOUVELLES DONNÉES SUR PROCESSA EDULIS CRASSIPES NOUVEL & HOLTHUIS, 1957 EN BELGIQUE.

25833

Longtemps, la crevette *Processa edulis crassipes* n'a été connue en Mer du Nord que par un spécimen unique obtenu en octobre 1951 aux Pays-Bas sur le Wielingen Bank près de l'embouchure de l'Escaut. Récemment, en août et en septembre 1988 et en août 1989, quelques juvéniles ont été capturés le long de la jetée orientale du port de Zeebrugge et, un spécimen adulte a été pêché en décembre 1989 près de l'Oostende Bank (d'UDEKEM d'ACOS, 1990).

Un échantillon de crevettes pêchées le 11-X-1990 dans les eaux côtières belges (localité exacte non précisée) par le chalutier d'Oostende O.101 nous a été communiqué par Mr. E. ENEMAN. Il comprend 15 *Processa edulis crassipes* adultes (aucune femelle ovigère), 7 *Palaemon serratus* et 3 *Pandalus montagui*. Ceci démontre que *P. edulis crassipes* peut être commune dans la Baie Sud de la Mer du Nord, au moins temporairement et sur certains fonds. Il est

fort possible qu'elle aie été favorisée par la douceur des hivers 1988-89 et 1989-90 comme plusieurs autres espèces méridionales.

Remerciements.

Nous tenons à exprimer ici notre gratitude envers Mr. Eddy ENE-MAN et l'équipage du chalutier O.101 pour le matériel qu'ils nous ont soumis.

Bibliographie.

UDEKEM d'ACQZ, C. d', 1990. Processa canaliculata LEACH, 1815, une crevette nouvelle pour la faune belge et pour la Baie Sud de la Mer du Nord.- De Strandvlo, 10(1): 8-11.

Cédric d'UDEKEM d'ACQZ

TRACHINUS VIPERA CUVIER, 1829 TIJDENS DE ZOMER 1990.

25835

N.a.v. de mededelingen van J. HAELTERS en G. RAPPE in De Strandvlo 10(3) hieronder mijn waarnemingen van de Kleine Pieterman *Trachinus vipera* aan de Belgische westkust:

- op 17 mei '90 vond ik de ganse inhoud van een kruiersnet dood op het strand te St.-André (Oostduinkerke); ertussen bevinden zich o.a. 3 Kleine Pietermannen. Het gevaar niet beseffend nam ik toen 1 exemplaar mee, gelukkig zonder kwalijk gevolg. PRUD'HOMME VAN REINE (1979) vermeldt bij de Kleine Pieterman *Trachinus draco*: "ook nog gevaarlijk, al is het dier dood".
- op 30 juli '90 waarschuwt een kruier te St.-André mij voor de "giftige visjes met zwarte puntjes" tussen zijn vangst. Op mijn vraag of het om de Kleine Pieterman gaat, blijft hij het antwoord schuldig. Ik nam 1 exemplaar mee en determineerde het als *T. vipera* (vgl. RAPPE & ENEMAN, 1988: 54).
- op 25 augustus '90 zie ik een andere kruier te St.-André gewapend met dikke handschoenen zijn sorteerwerk verrichten. Hij

vertelt me dat een vriend de dag voordien in de duim gestoken werd door een giftige vis. Ook deze persoon kent de gevaarlijke soort niet. Bij nazicht vinden we geen *Trachinus vipera* tussen zijn vangst.

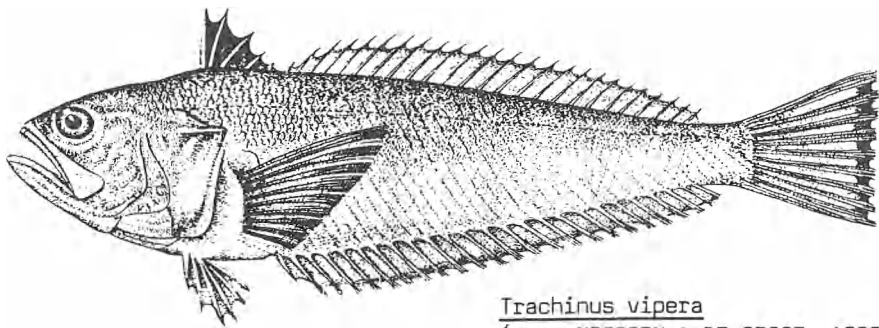
- op 26 augustus '90 was er garnaalkruidemonstratie te Oostduinkerke. Hier zaten weer verscheidene Kleine Pietermannen tussen de vangsten.
- wie op 9 november '90 de SWG-uitstap meemaakte met paardevisser Roland VANBILLEMONT zag zijn gekwetste opgezwollen duim. De oorzaak was de steek van een Kleine Pieterman. Zo zien we dat zelfs ervaren vissers soms nog verrast worden door dit kleine visje.

Literatuur.

PRUD'HOMME VAN REINE, W.J., 1979. Wat vind ik aan het strand? - Thieme & Cie (Zutphen), 1-135.

RAPPÉ, G. & E. ENEMAN, 1988. De zeevissen van België.- Cédé, Gent. I-VI, 1-78.

Marie-Thérèse VANHAELEN

Trachinus vipera
(naar NIJSSEN & DE GROOT, 1980)

PRÉSENCE DE HIATELLA ARCTICA (LINNAEUS, 1767) SUR LA
JETÉE ORIENTALE DU PORT DE ZEEBRUGGE (MOLLUSCA, BIVAL-
VIA).

25837

Le soir du 29-VIII-1988 et du 25-IX-1988, nous avons chaque fois observé une *Hiatella arctica* vivante entre les rochers de la jetée orientale du port de Zeebrugge à Heist par marée de très forte amplitude. Le premier spécimen mesure 6 mm et le second 14 mm.

Il existe très peu de signalements récents de cette espèce en Belgique. ENEMAN & KERCKHOF (1983) en signalent quelques exemplaires en janvier 1983 sur des objets flottants échoués à Oostende. GOETHAELS (1982) en signale un exemplaire mort depuis peu, sous le nom de *Hiatella gallicana*, dans une cavité d'une grosse pierre échouée à Nieuwe Sluis aux Pays-Bas (près de Breskens), à 11 km de la frontière belgo-hollandaise.

L'observation de cette espèce souligne une fois de plus l'intérêt faunistique de la jetée orientale du port de Zeebrugge.

Bibliographie.

- ENEMAN, E. & F. KERCKHOF, 1983. Uit het Natuurhistorisch Archief (vervolg).- De Strandvlo, 3(3): 66-80.
GOETHAELS, R., 1982. Verslag van de excursie naar Nieuwe Sluis.- De Strandvlo, 2(4): 115-117.

Cédric d'UDEKEM d'ACQZ

ADDENDUM.

In De Strandvlo 10(1) blz. 23 bij de Korte Mededeling "Mollusken van het strand te Oostduinkerke" moet het volgende worden aangepast:

- de titel moet zijn: Mollusken van het strand te Koksijde.
- in de tekst op de tweede lijn bovenaan moet staan Koksijde (Ster der Zee) i.p.v. Oostduinkerke.
- van de 11 ex. van *Bellaspira rufa* is 1 ex. wel degelijk afkomstig van het strand van Oostduinkerke (14-I-'90), de rest van Koksijde.

Emmanuel DUMOULIN

BEDANKING.

Biosis (U.K.) die uitgever is van de Zoological Records zond ons volgend bericht:

"From: The Editorial Manager

Please accept my thanks for your kindness in sending copies of your recent publications for inclusion in Zoological Record.

POSTNUMMERS.

Bij onze buitenlandse leden is het misschien minder bekend, maar sinds 1 oktober '90 zijn er in België heel wat postcodes gewijzigd. Dat er nog veel verwarring is vanuit het buitenland is op te maken uit de ontvangen correspondentie. Ook voor de meeste bestuursleden is het postnummer van hun verblijfplaats veranderd. Op de binnenkant van de kافت staan ze juist afgedrukt.

JEUGDHERBERG "DE PLOATE"

LANGESTRAAT, 82

8400 OOSTENDE

TEL. 059/70.54.84

NATUUREDUCATIEF MAATWERK voor individuele leden, gezinnen, groepen en scholen (volgens leeftijdsgroep, budget en aangevraagd thema).

• Volledig uitgewerkte dag-, half- en meerdaagse verblijven. Geleide strandwandelingen.

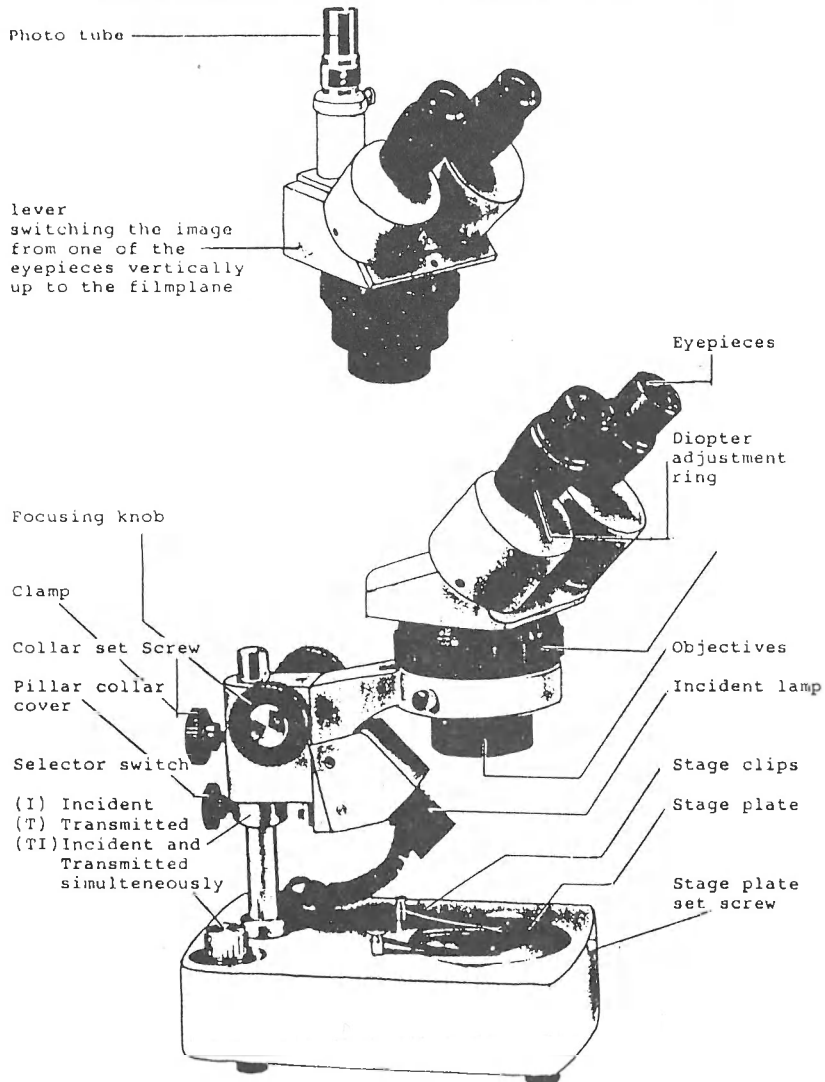
INRICHTEN van studiedagen, kadervorming, congressen, seminaries en vergaderingen.

"ALLES INBEGREPEN"-PROGRAMMAS: volversie accommodatie, uitstappen, opdrachten, werkbladen, didactisch en educatief materiaal, documentatie en een degelijke begeleiding door onze gidsen.

GROENE WINKEL, NATUUR-INFOCENTRUM en VOGELASIEL.

FIRMA DE PUTTER
ST. JACOBSTRAAT 32, 8000 BRUGGE
050/33.47.88

EUROMEX MICROSCOPEN EN STEREOMICROSCOPEN

Vraag vrijblijvend onze kleurencatalogus.
Enorme keuze, lage prijzen !! zeer goede kwaliteit !!
Donderdag gesloten.

AANWIJZINGEN VOOR AUTEURS

In "De Strandulo" worden originele artikels i.v.m. de mariene en brakwaterfauna en flora van de kusten van West-Europa in het algemeen en van België in het bijzonder opgenomen. Tevens worden literatuurbesprekingen, excursieverslagen, korte mededelingen, verzoeken en bestuursaangelegenheden opgenomen.

Kopij in machineschrift of zeer duidelijk met de hand geschreven wordt aan de redacteur bezorgd liefst vóór de 15de van de maanden februari, mei, augustus of november. Tekeningen in zwarte inkt op een afzonderlijk vel papier maken. Zwart-wit foto's, op wit glanzend papier afgedrukt, kunnen ook gepubliceerd worden. In de tekst moet ofwel naar de afbeeldingen verwezen worden, ofwel dient een onderschrift op een apart blad bijgevoegd te worden. Latijnse soortnamen in de titel worden bij voorkeur met de tekst dienen enkel van de auteursnaam te zijn voorzien. Literatuurcitaten in de tekst omvatten enkel de auteur en jaartal, b.v.:

"Volgens LELoup (1952) is de soort vrij zeldzaam aan onze kust (LELOUP, 1952)." of "De soort is vrij zeldzaam aan onze kust (LELOUP, 1952)."

Deze citaten verwijzen naar een literatuurlijst achteraan het artikel, waarin de publicaties als volgt worden verzameld. In geval van een boekwerk (niet in een serie verschenen), in volgorde: auteur(s), jaartal van uitgifte, titel, uitgeverij, aantal bladzijden, aantal platen en/of tabellen (enkel vermelden als deze niet gepagineerd zijn).

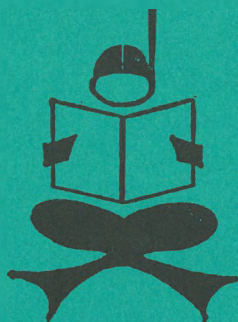
B.v.: EBBEN, W., 1884. De Weekdieren van België.- J. Vuylsteke (Gent), 116 p., 7 pl.

In geval van een tijdschriftartikel moet de gestandaardiseerde afkorting van de naam van het tijdschrift gebruikt worden, b.v.:

POLK, Ph., 1952. Bijdrage tot de kennis der mariene fauna van de Belgische kust. Naam van het tijdschrift gebruikt worden, b.v.:

II. Waarnemingen aangaande het voorkomen en de voortplanting van Botryllus schlosseri (PALLAS, 1765).- Natuurwet. Tijdschr., 44(1-2): 21-28, 1 pl.

Indien het artikel een voor de wetenschap nieuw of zeldzaam gegeven bevat (b.v. een nieuwe soort voor een faunagebied, een species, ...) dan is een korte samenvatting in het engels of het frans zeer wenselijk. Ten alle tijde kan met de redacteur overlegd worden over bijkomende problemen.

Boekhandel — Librairie
UNIVERS SOUS - MARIN

Koninklijke Baan, 90
B 8460 KOKSIJDE

Boekhandel UNIVERS SOUS-MARIN is gespecialiseerd in een brede waaier aan onderwerpen met betrekking tot de waterwereld.

U vindt er een ruime keuze aan boeken over aquariologie, malacologie, ichthyologie, Ook strandgidsen, determinatiewerken voor diverse groepen mariene invertebraten, e.d.m. zijn er te vinden.

De winkel is alle dagen open, behalve op dinsdag. Een boekenlijst is op aanvraag te bekomen. Aankoop per briefbestelling is mogelijk.

Doorlopende tentoonstelling van schelpen en koralen.